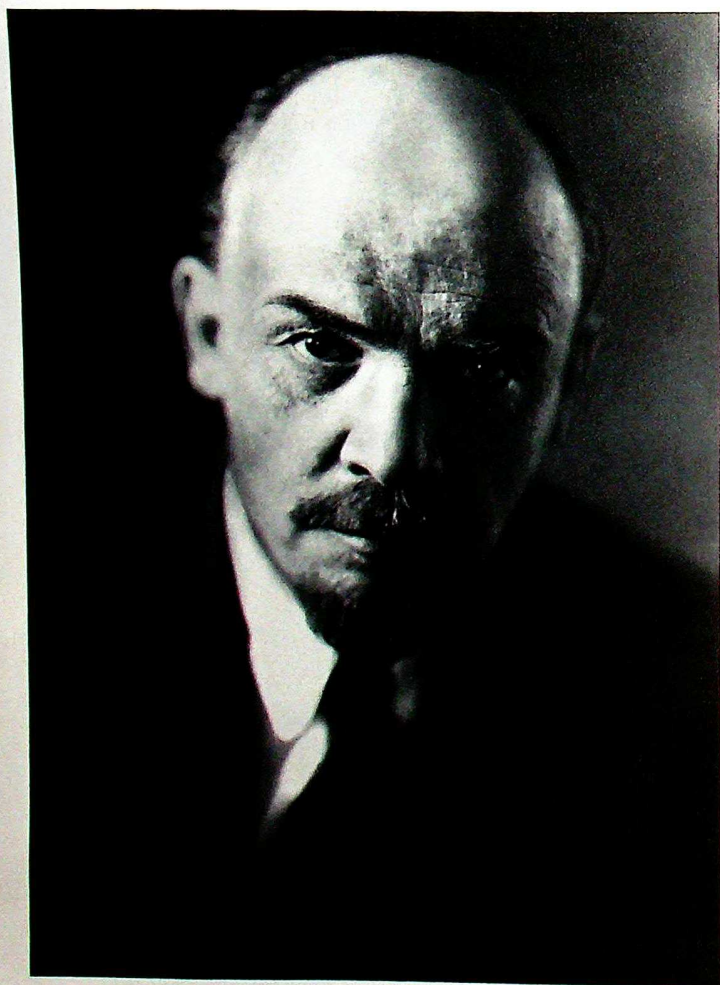

LENIN

**Nog een
vernietiging
van het
socialisme**

W. Lubbers (Beun)

Nog een vernietiging van het socialisme

Proletariärs aller landen, vereinigt u!

Lenin

Nog een
vernietiging
van het socialisme

 Uitgeverij Progres Moskou 1973

De vertaling van W. I. Lenins werk 'Nog een vernietiging van het socialisme' is gedaan aan de hand van het 25ste deel van de 5de uitgave van de Volledige Werken van W. I. Lenin, verzorgd door het Instituut voor het Marxisme-Leninisme bij het CC van de CPSU.

В. И. ЛЕНИН
ЕЩЕ ОДНО УНИЧТОЖЕНИЕ СОЦИАЛИЗМА
на голландском языке

Nog geen tien jaren scheiden ons van het stormachtige tijdperk 1905*, en toch lijkt de verandering, die zich in deze korte tijd in Rusland heeft voorgedaan, reusachtig. Rusland is als het ware met één slag van een patriarchaal in een modern kapitalistisch land veranderd. Een ideoloog van het oude Rusland, L. N. Tolstoj, heeft dit in een karakteristieke en vermakelijk-bedroefde tirade tot uitdrukking gebracht, waarin hij zich er over beklagt dat het Russische volk 'verwonderlijk snel geleerd heeft, revolutie en parlementen te maken'.**

Deze verandering van Rusland 'met één slag' in een burgerlijk land in de loop van vijf of tien jaren van de 20ste eeuw was natuurlijk slechts mogelijk, doordat de hele tweede helft van de vorige eeuw één van de etappen in de aflossing van de feodale door de burgerlijke orde is geweest.

Het is belangwekkend gade te slaan hoe deze verandering zich weerspiegelt in een nieuwe stellingname van onze officiële, aan de universiteit gedoeerde wetenschap van de politieke economie ten opzichte van het marxisme. In de goede oude tijd hielden bij ons alleen de uiterst rechts georiënteerden, de regeringsprofessoren, zich met de 'vernietiging' van Marx bezig. De hele liberaal-narod-

* Hiermee wordt de eerste Russische revolutie van 1905-1907 bedoeld. *Red.*

** L. N. Tolstoj spreekt hierover in zijn voorwoord tot het plaatwerk 'Russische boeren' van N. Orlov, dat in 1909 verscheen. *Red.*

nikistische professorale wetenschap gedroeg zich ten opzichte van Marx eerbiedig, zij 'erkende' de arbeidswaardetheorie en riep daardoor bij de 'linkse narodniki'* naïeve illusies wakker als zou voor een bourgeoisie in Rusland de grond ontbreken.

Op het ogenblik is bij ons 'plotseling' een hele bende liberale en progressieve 'Marx-vreters' van het slag van de heren Toegan-Baranowski of Stroewe** enz. opgedoken. Zij allen hebben de ware inhoud en de betekenis van de 'eerbied' van de liberalen en narodniki voor Marx *onthuld*: in woorden is de eerbied gebleven, in feite heeft het van ouds ontbrekende begrip voor de materialistische dialectiek en de theorie van de klassenstrijd onvermijdelijk geleid tot het afwijzen ook van de arbeidswaardetheorie.

Tot aan het jaar 1905 zag de bourgeoisie geen andere vijand dan de landheren en de 'bureaucraten'; daarom trachtte zij voor de theorie van het Europese proletariaat sympathie te tonen en spande zij zich in geen 'vijanden van links' te zien. Na 1905 ontstaat in Rusland een contrarevolutionaire liberale bourgeoisie, en de professorale, liberale wetenschap maakt zich in alle ernst op Marx te vernietigen, *zonder* daardoor ook maar *in het minst* in de 'maatschappij' aan prestige *in te boeten*.

Met het nieuwste geleerde werk van een van deze, 'serieuzere' geleerden willen wij de lezer in kennis brengen.

I

Het vorig jaar verscheen bij de uitgeverij van W. P. Rjaboesjinski*** het eerste deel van een werk van de heer

* De linkse narodniki of sociaal-revolutionairen (SR-en) waren een kleinburgerlijke partij, die eind 1901 — begin 1902 in Rusland opgericht werd als een gevolg van de samensmelting van verschillende narodnikistische groepen en kringen. De SR-en zagen geen klasseverschil tussen het proletariaat en de kleine nerindoenden en versluierden de klasseverdelingen en tegenstellingen onder de boeren. Zij ontkenden ook de leidende rol van het proletariaat in de revolutie. Red.

** Toegan-Baranowski, M. I. (1865-1919) en Stroewe, P. B. (1870-1944) — Russische burgerlijke economen, vooraanstaande leden van de Kadetten-partij (de Constitutioneel-democratische Partij), de voornaamste partij van de liberaal-monarchistische bourgeoisie in Rusland, Red.

*** Rjaboesjinski, W. P. — vooraanstaande Moskouse industrieel en bankier. Red.

Peter Stroewe 'Economie en prijs' (Moskou 1913). Het beruchte 'verbond van de wetenschap met de industrie', dat zich voor het eerst aankondigde toen de heer Rjaboesjinski de beschouwingen van de heer Stroewe over het 'grote Rusland' uitgaf, is definitief gerijpt en sterker geworden. Uit het eenvoudige verbond tussen de wetenschap en de industrie is intussen reeds een verbond van wetenschap, industrie en regering gegroeid: het geleerde werk door de heer Stroewe aangeboden ter verkrijging van een academische graad, die de heer Stroewe dan ook waardig werd bevonden.

De heer Stroewe verzekert in het voorwoord, dat hij het plan tot dit werk reeds ongeveer 15 jaar geleden had opgevat. Men heeft dus alle reden, een ernstig en solide werk te verwachten.

De schrijver zelf heeft een heel hoge mening over zijn werk en hij belooft daarin een 'nauwkeurig onderzoek' (en vanzelfsprekend een 'kritisch' onderzoek) 'van enige traditionele problemen en principes van de politieke economie' te geven. Het onderzoek strekt zich ook uit tot de betekenis van de prijs 'als een groundbegrip van de politieke economie'.

... Dit onderzoek zal ertoe leiden, dat aan onze wetenschap nieuwe methodische taken worden gesteld in de geest van een consequent empirisme, dat op streng uitgewerkte nauwkeurige begrippen en duidelijke differentiëringen berust.

De geciteerde zinnen uit de laatste regels van het 'werk' van de heer Stroewe bevatten om zo te zeggen het leidmotief van zijn geschrift. Het program van de auteur is een 'consequent empirisme' (zo begint tegenwoordig beslist iedere modefilosoof, onverschillig op welke zalvende priesterpraat zijn theorie ook mag uitlopen) en het 'streng uitwerken van nauwkeurige begrippen en duidelijke differentiëringen. Dat is het bekende motief van de beruchte 'kritische methode', die zo menigmaal op een woordscho-lastiek uitloopt. ...

Een 'consequent empirisme' wil de heer Stroewe in het bijzonder in het aanzienlijk omvangrijkere gedeelte van zijn boek zien, waar hij 'studies en materiaal inzake de historische fenomenologie van de prijs' geeft (hiertoe behoort bijna de hele tweede afdeling van het eerste deel). Daarentegen worden onder 'het streng uitwerken van

nauwkeurige begrippen en duidelijke differentiëringen' de beschouwingen verstaan in de eerste afdeling en in de inleiding tot 'enige principiële filosofische motieven in de ontwikkeling van het economische denken', over 'economie en maatschappij' enz. Met de fundamentele theoretische beschouwingen van de heer Stroewe zullen wij dan ook beginnen.

II

'Van de normatieve, etische opvatting van de waarde' (de heer Stroewe gebruikt hardnekkig een onjuiste terminologie, doordat hij 'tsennostj' in plaats van 'stoimostj' zegt, hoewel men hem reeds lang op deze onjuistheid gewezen heeft), 'die ook al bij de kanonisten in zwang is, tot aan de opvatting van de waarde als de innerlijke „grondslag" of „wet" van de prijs is het volstrekt niet zo ver als het lijkt. En inderdaad zien wij, dat de „bonitas intrinseca", „valor", „pretium naturale" van de kanonisten verandert in de „intrinsic value" of „natural value" of „natural price",* d.w.z. in de objectieve waarde (tsennostj)** van de latere economen' (XXV).

Hier maken wij kennis met de voornaamste denkwijze (of juist: de voornaamste denkschuwheid) van de heer Stroewe en met de typische methoden van deze schrijver. Om de wetenschappelijke waardewet in diskrediet te brengen, geeft de heer Stroewe zich de grootste moeite daarin een analogie te ontdekken van de 'ethische' wet van de kanonisten. Natuurlijk beschikt de heer Stroewe daarvoor niet over een schijn van bewijs. Wanneer hij schrijft 'zien wij' en zich daarbij in een noot beroept op een passage (die niets met de zaak te maken heeft) uit het

* Tsennostj (ценность) en stoimostj (стоимость) = beide Russische woorden, die 'waarde' betekenen; bonitas intrinseca = innerlijke nut, immanente goedheid; valor = prijs, waarde; pretium naturale = natuurlijke prijs; intrinsic value = innerlijke, waarachtige waarde; natural value = natuurlijke, objectieve waarde; natural price = natuurlijke prijs. Red.

** Overigens, doordat de heer Stroewe erkent, dat de 'latere' vergeleken met de middeleeuwse kanonisten) economen nu juist de objectieve waarde ('tsennostj') bedoelen, laat hij opeens de onjuistheid blijken van zijn subjectief vasthouden aan het woord 'tsennostj' in tegenstelling tot het 'objectieve' 'stoimostj'.

geschrift van een Russische volgeling van Kant uit het jaar 1810, dan kan men zich voorstellen in welk een moeilijke positie onze geleerde zich bij zijn zoeken naar bewijzen bevond!

Het kan de heer Stroewe niet onbekend zijn, dat iedere wetenschappelijke wet, en beslist niet alleen maar de waardewet, in de Middeleeuwen in religieuze en ethische zin werd opgevat. Ook de wetten van de natuurwetenschap werden door de kanonisten op een dergelijke manier uitgelegd. Het is dan ook volstrekt onmogelijk, een analogie tussen de prijswet van de kanonisten en die van de vertegenwoordigers van de klassieke politieke economie ernstig te nemen. Dit 'denken' van de heer Stroewe kan men geen denken noemen; wij hebben hier eenvoudig met denkschuwheid te maken, die door een eenvoudig kinderlijk trucje verborgen moet blijven.

De heer Stroewe zegt verder:

De „waardewet" wordt een „idee-fixe" van de politieke economie. En het „universalistische" („realistische") denkmotief treedt op dit gebied het duidelijkst bij die schrijver naar voren, bij wie het zich op de uitgebreidst mogelijke wijze aan de algemeen filosofische conceptie van de economische wetenschap paart — bij Marx. Dit motief verbindt zich bij hem met een niet in details uitgewerkte, maar des te geslotener materialistische wereldbeschouwing. De arbeidswaarde verandert niet slechts in een wet, maar ook in de „substantie" van de prijs. Hoe deze mechanisch-naturalistische en tegelijkertijd „realistische" waardeopvatting zich tevergeefs inspannt de wereld van de empirische verschijnselen van het economische leven te omvatten en met een grandioze en uitzichtloze tegenstrijdigheid eindigt, hebben wij in onze werken reeds meer dan eens aangetoond.

Ziehier de 'geleerde' manier van de heer Stroewe! Dit is zijn methode om Marx te vernietigen! Een stuk of wat kwasi geleerde termen, een vage toespeling op denk, motieven en een verwijzing naar een artikeltje in het tijdschrift 'Zjizn'* van 1900 — dat is het hele wapenarsenaal. Wel wat weinig, mijnheer de professor. . .

Niet alleen geen 'grandioze', maar in het geheel geen tegenstrijdigheid heeft de heer Stroewe bij Marx tussen het eerste en het derde deel van 'Het Kapitaal', tussen de

* 'Zjizn' (Het Leven) — maandblad voor literatuur, wetenschap en politiek, van 1897 tot 1901 in Petersburg en in 1902 in het buitenland verschenen. Red.

arbeidswaardetheorie en de vorming van de gemiddeldeprijs op grond van de waardewet, met zijn tijdschriften-artikeltjes vermogen aan te tonen.

De middeleeuwse 'differentiëring' tussen nominalisme en realisme,* alsook het tegenover elkaar stellen van universalisme en singularisme, waarmee de heer Stroewe speelt, zijn zowel voor het begrip van Marx' theorie als voor de kritiek daarop of voor het duidelijk maken van de eigen theorie (of van de aanspraak op een eigen theorie) van de heer Stroewe volmaakt nutteloos. Dat is alleen maar beuzelarij, geleerde onzin, maar geen wetenschap. Er zijn natuurlijk in de strijd tussen de middeleeuwse nominalisten en realisten overeenkomsten met de strijd tussen materialisten en idealisten, maar zowel overeenkomsten als historische continuïteit kunnen met nog vele, vele andere theorieën geconstrueerd worden, niet alleen maar tot in de Middeleeuwen, maar zelfs tot in de Oudheid. Om de samenhang zelfs maar van de middeleeuwse tegenstellingen met de geschiedenis van het materialisme grondig te onderzoeken, zou een speciale studie nodig zijn. Bij de auteur is echter geen sprake van iets wat ook maar enigszins op ernstige studie lijkt. Hij springt van het ene onderwerp op het andere over, maakt vluchtig toespelingen op duizend vraagstukken zonder op een enkele ervan in te gaan en neemt met vermakelijke driestheid octrooi op de meest besliste gevolgtrekkingen.

Hijzelf is in het aangehaalde citaat genoodzaakt toe te geven, dat bij Marx de filosofie en de politieke economie tot een *in zich besloten* materialistische wereldbe-

* *Nominalisme* (van het Latijnse woord *nomen* — naam) is de naam van een richting in de middeleeuwse filosofie, die algemene begrippen slechts als benamingen beschouwde van op zichzelf staande voorwerpen. In tegenstelling tot het middeleeuwse *realisme* (een richting die beweerde dat algemene begrippen — universalien — een werkelijk en objectief bestaan hebben en voorafgaan aan het bestaan van op zichzelf staande dingen) waren de nominalisten van opvatting dat 'dingen eerder bestaan dan algemene begrippen' en dat 'algemene begrippen slechts benamingen zijn'. Het nominalisme was onverbreeklijk verbonden aan materialistische tendensen. Zijn sterke zijde bestond hierin dat het de prioriteit van voorwerpen en de bijkomstigheid van begrippen erkende. De strijd tussen het nominalisme en het realisme was een aspect van de strijd tussen twee stromingen in de filosofie — de materialistische en de idealistische. *Red.*

schouwing verenigd zijn. Bij Marx is de algemene filosofische conceptie *het verst!*

Zulke bekentenissen doet men niet voor de grap. Degeen, die zich genoodzaakt ziet ze te doen en die het over een kritische herziening van de politieke economie en over haar nieuwe methodische taken heeft, behoort *alle* bestanddelen van deze 'in zich besloten' marxistische materialistische wereldbeschouwing stuk voor stuk ernstig te onderzoeken. Tot zulk een onderzoek maakt de heer Stroewe zelfs geen aanstalten! Hij bepaalt zich tot geringschattende opmerkingen over het 'metafysische materialisme'. Wie weet echter niet dat vanuit het standpunt van de in de mode geraakte theorieën van het agnosticisme (kantianisme, positivisme, machisme* e.d.) zowel het consequente materialisme als het consequente filosofische idealisme voor 'metafysica' worden uitgemaakt? Wanneer de heer Stroewe dergelijke opmerkingen bezigt, *maakt* hij alleen maar *toespelingen* op zijn eigen filosofische wereldbeschouwing, waaraan iedere beslotenheid ontbreekt. Maar zulke opmerkingen kunnen het onderzoek en de bestudering van de *in zich besloten* materialistische wereldbeschouwing van Marx niet vervangen. Daarmee geeft men zich slechts een brevet van onvermogen.

* *Agnosticisme* is een idealistische filosofische leer, die de mogelijkheid ontkent de objectieve wereld en zijn wetmatigheden te kennen. *Kantianisme* is de leer van de Duitse filosoof Emanuel Kant (1724—1804) en zijn navolgers. Gericht tegen het Franse 18de eeuwse materialisme is de filosofie van Kant dubbelzinnig. Aan de ene kant erkent hij het bestaan van dingen buiten ons bewustzijn (een ding op zichzelf), terwijl hij aan de andere kant verklaart dat deze niet kenbaar zijn.

Positivisme is een subjectief-idealistische stroming in de filosofie, waarvan de Franse 19de-eeuwse filosoof A. Comte als grondlegger beschouwd wordt. De positivisten hebben een idealistisch begrip van de ervaring daar zij haar beschouwen als een geheel van subjectieve gewaarwordingen en voorstellingen. Zij ontkennen de objectieve wetten van de natuur en de samenleving.

Machisme (empiriocriticisme) is een reactionaire subjectief-idealistische richting in de burgerlijke filosofie, die tegen het eind van de 19de eeuw ontstond en genoemd werd naar de Oostenrijkse idealistische filosoof Ernst Mach (1838-1916). Het machisme ontkent het objectieve bestaan van de materiële wereld en haar wetmatigheid en beschouwt de dingen als een geheel van gewaarwordingen. *Red.*

III

Daartegenover is de poging om een analogie tussen het marxisme en de scholastische leer van de erfzonde te ontdekken zulk een parel in het geleerde werk van de heer Stroewe, dat wij niet kunnen nalaten hierop uitvoeriger in te gaan. Wij verontschuldigen ons bij de lezer bij voorbaat wegens de lange uittreksels, maar het komt er hier op aan exact te zijn, ten einde de methoden van de moderne liberaal-professorale wetenschap grondig aan de kaak te stellen.

„Voor mij is het volkomen duidelijk”, schrijft de heer Stroewe, „dat de arbeidswaardetheorie van Marx in haar logische structuur vele eeuwen geleden haar grandioze analogie en haar oervorm in de „realistisch” gefundeerde scholastische leer van de erfzonde heeft gehad... Op precies dezelfde wijze als bij Marx de empirische „prijzen” door de waardewet worden bepaald, om zo te zeggen hun bestaan aan de waardesubstantie ontleenen, zijn bij de scholastiek de empirische handelingen van de mensen door de erfzonde vooraf bepaald. Ziehier enkele tegenoverstellingen:

Marx: „De zaak wordt het gemakkelijkst duidelijk gemaakt, indien wij de gehele warenmassa, allereerst dus van één produktietak, als één waar, en de som van de prijzen van de vele gelijksoortige waren als om één prijs samengevat beschouwen. Wat nu van de afzonderlijke waar is gezegd, geldt nu woordelijk voor de zich op de markt bevindende warenmassa van een bepaalde produktietak. Dat de individuele waarde van de waar met haar maatschappelijke waarde overeenkomt, is nu in zoverre verwezenlijkt of verder vastgesteld, dat het totale kwantum de voor zijn produktie noodzakelijke maatschappelijke arbeid bevat, en dat de waarde van deze massa gelijk is aan haar marktwaarde”.*

*Thomas van Aquino:*** „Wij moeten zeggen dat alle men-

* Zie K. Marx „Het Kapital”, deel III. *Red.*

** *Thomas van Aquino* (1225—1274) — een vooraanstaande vertegenwoordiger van de middeleeuwse scholastiek; naar zijn politieke opvattingen was hij een monarchist. Zijn filosofie — de theologische dogmatiek —, die als haar grondslag een verdraaide en aan de eisen van de kerk aangepaste vorm van de leer van de grote Griekse denker

sen die van Adam afstammen als één mens beschouwd kunnen worden, in zover zij wat het karakter betreft, dat zij van hun oervader geërfd hebben, overeenstemmen, zoals bij voorbeeld alle mensen die in een graafschap wonen als één lichaam gelden en het hele graafschap als één mens...”

Ik geloof dat dit wel voldoende is. De heer Stroewe verzekert, dat dit „geen spelen met effectvolle (!??) analogieën en geen geestigdoenerij” is. Mogelijk. Maar zeker is het een spelen met banale analogieën, juist gezegd: eenvoudig zotternij. Wanneer geleerden, die zichzelf als liberaal en vooruitstrevend beschouwen, in staat zijn de helden van zulke zotternij in hun midden te dulden, wanneer men deze helden academische graden verleent en aan hen de opleiding van de jeugd toevertrouwt, dan wordt daardoor alleen maar voor de honderdste en duizendste keer de „wet” van het burgerlijke tijdperk aange-toond: hoe brutaler en schaamtelozer iemand de wetenschap hoont om Marx te vernietigen, des te meer eer wordt hem bewezen.

Deze zotsklap had de heer Stroewe nodig om te camoufleren dat hij absoluut niet in staat is Marx te weerleggen. Dat alle waren van een gegeven produktietak worden geruild tegen de som van de waren van andere takken is een onbestreden feit. Dat willekeurige „empirici” de gemiddelde prijs zo vaststellen „dat zij de warenmassa nemen en haar totale prijs delen door het getal van de wareneenheden — is eveneens een feit.

De statistiek, waaraan de heer Stroewe zo verknocht is (waarop hij, zoals wij hieronder zullen zien, ook weer alleen maar toespelingen maakt in plaats van haar ten minste een beetje te bestuderen), laat ons keer op keer de toepassing van de door Marx gebruikte methode zien. Maar wat hebben met dit alles de „socialistenvreters” van beroep te maken? Wanneer zij Marx maar een schop kunnen geven — het overige komt wel terecht.

Aristoteles (384—322 voor onze jaart.) had, was gericht op de handhaving en versterking van de Katholieke Kerk en van een stelsel van sociale ongelijkheid en uitbuiting. Aan het eind van de 19de eeuw werd de leer van *Thomas van Aquino* tot enige filosofie van de Katholieke Kerk uitgeroepen. *Red.*

Van welk soort de filosofische autoriteiten zijn, die de heer Stroewe voor zulk een edel werk hun zegen geven, wordt onder andere duidelijk uit de volgende woorden van onze professor:

„Op dit arbeidsterrein' (het vaststellen van de resultaten van het gezamenlijke denkwerk van de 19de eeuw) „moet het nageslacht zonder vooroordeel een vooraanstaande plaats inruimen aan de grote Franse metafysicus Renouvier, bij wie vele kritische en positieve ideeën van onze tijd hun oorsprong vinden' (43).

Renouvier staat aan het hoofd van de Franse school van het „neokritische idealisme'; een „obscurant van formaat', zoals hij door de empiriocriticus (d.w.z. een het materialisme vijandig gezinde filosoof) Willy genoemd werd (zie mijn opmerkingen over Renouvier in het boek „Materialisme en empiriokriticisme. Kritische opmerkingen over een reactionaire filosofie', Moskou 1909, blz. 247). Renouvier schrijft het woord „wet' met een hoofdletter en maakt het direct tot grondslag van de religie.

Men oordele zelf, met welke methoden de heer Stroewe de — naar hij zelf zegt —, in zich besloten materialistische wereldbeschouwing' van Marx vernietigt: Marx wordt met een middeleeuwse theoloog gelijkgesteld, eenvoudig op grond van het feit dat Marx de prijzen van de waren van een bepaalde produktietak optelt, terwijl de middeleeuwse theoloog Thomas van Aquino de van de stamvader Adam afstammende mensen optelt om de leer van de erfsonde te funderen. En tegelijkertijd wordt Marx in naam van de „grote' Renouvier vernietigd, die in de 19de eeuw een filosofisch idealisme predikte, dat het begrip „wet' tot grondslag van de religie maakt!!

O, heer Stroewe! O, volgeling van de „grote' Renouvier! O, uitverkoren leraar van de Russische jeugd!

IV

„De geweldige hervorming', schrijft de heer Stroewe, „waaraan na de stormloop van het historisme — zowel van het mystieke als van het materialistische — het stelsel van de op de idee van de natuurlijke wet gegronde politieke economie werd onderworpen, heeft deze idee volkomen ineen doen storten. Haar fundamentele innerlijke tegenstrijdigheid kwam aan het licht. Het duidelijkst heeft deze zich wellicht in die vorm van de „natuurlijke' politieke economie voorgedaan, die de theoretische grondslag van het burgerlijke economische liberalisme geworden is... Inderdaad, wanneer in het economische leven een natuurlijke wet heerst, dan kunnen er zich in dit leven

geen feiten voordoen, die niet in overeenstemming zijn met deze natuurlijke wet, die daarmee in strijd zijn. Nochtans heeft de liberale „natuurlijke' politieke economie zowel in de literatuur als in het leven voortdurend strijd tegen zulke feiten gevoerd... Na de ineenstorting van de burgerlijk-liberale politieke economie werd het zelfs zo, dat het op de een of andere manier haast onfatsoenlijk was, van een „natuurlijke wet' te spreken. Aan de ene kant is het klaarblijkelijk onwetenschappelijk, uit het geheel van het principieel als eenheid bestaande maatschappelijk-economische proces willekeurige op zichzelf staande facetten, samenhangen, verschijnselen als „natuurlijke' af te zonderen en deze als een bijzondere categorie van verschijnselen te behandelen. Aan de andere kant was het proclameren van een „natuurlijke wet'', al berustte deze ook in het economische liberalisme zelf op een niet bewust geworden ethisch motief, ethisch in diskrediet geraakt als methode ter rechtvaardiging of vereeuwiging van zekere maatschappelijke verhoudingen en vormen, die slechts van tijdelijke betekenis waren, als „burgerlijke' apologetiek' (56/57).

Zo maakt de auteur zich van de idee van de natuurlijke wet af. En dat schrijft iemand, die gedwongen is toe te geven dat „de materialist Marx over de hele 18de eeuw heen de materialist Petty* de hand reikt' (56) en dat, Petty de helderste en markantste vertegenwoordiger van de machtige stroom is, die zich in dat tijdperk van de natuurwetenschap in de richting van de maatschappijwetenschap bewoog' (50).

Zoals bekend, bewoog de machtige stroom van de natuurwetenschap zich niet alleen in Petty's tijd, maar ook in die van Marx in de richting van de maatschappijleer. En die stroom is ook in de 20ste eeuw niet minder krachtig, zo niet krachtiger. Hoe kan men dan in een werk, dat er aanspraak op maakt wetenschappelijk te zijn en zich tot taak stelt de „filosofische motieven van het economische denken' te onderzoeken, het probleem van deze „stroom' en van het materialisme van Petty en Marx opwerpen, zonder ook maar iets over de filosofische onderstellingen en conclusies van de natuurwetenschap op te helderen?? Maar dat is nu juist Stroewes manier: duizenden één vragen opwerpen of, beter gezegd, even aanroeren, over alles en nog wat „babbelen', alles als nauwkeurig afgewogen en als iets waarmee ten volle rekening gehouden is voor-

* Petty, William (1623—1687) — een vooraanstaande Engelse econoom en statisticus, grondlegger van de klassieke burgerlijke politieke economie in Engeland. In zijn economische werken legde Petty de grondslag van de waardetheorie van de arbeid. Red.

stellen en in werkelijkheid niets meer geven dan een war-
wikel van citaten en oppervlakkige opmerkingen.

Het is een flagrante onwaarheid, dat de idee van de na-
tuurlijke wet in de politieke economie schipbreuk geleden
zou hebben, dat het onfatsoenlijk zou zijn erover te spre-
ken. Juist het tegendeel is het geval. Juist de 'stroom' van
de natuurwetenschap naar de maatschappijwetenschap
versterkte en versterkt ook nu nog deze idee en maakt
haar onvermijdelijk. Juist het 'materialistische historis-
me' heeft deze idee definitief gefundeerd en haar van me-
tafysische (in de marxistische betekenis van het woord,
dus van de antidialektische) onzin en gebreken gezuiverd.
Te zeggen dat de 'natuurlijke wet' van de klassieken als
burgerlijke apologetiek 'etisch in diskrediet zou zijn ge-
raakt', staat gelijk met het verkopen van onverdraaglijke
onzin, betekent dat men zowel de klassieken als het 'ma-
terialistische historisme' op de onverantwoordelijkst mo-
gelijke manier misvormt. Want de klassieken hebben al-
tijd een hele reeks van 'natuurlijke wetten' van het kapi-
talisme gezocht en gevonden, zonder het vergankelijke
karakter van het kapitalisme te begrijpen, zonder de hem
immanente klassenstrijd te zien. Deze beide gebreken
werden door het materialistische historisme uit de weg
geruimd, en het gepraat over een 'etisch in diskrediet ge-
raken' is hier volkomen misplaatst.

Achter het gebruik van overdreven 'krachtige' woordjes
(het geeft geen pas van een 'natuurlijke wet' te spreken)
tracht de heer Stroeve tevergeefs de aan de bourgeoisie
eigen vrees voor de wetenschap, de vrees voor een weten-
schappelijke analyse van de moderne economie te ver-
bergen. Deze bourgeoisie onderscheidt zich, zoals alle in
verval rakende klassen, door een laatlunkend scepticis-
me, maar de idee van de natuurlijke wet bij het functio-
neren en in de ontwikkeling van de maatschappij raakt
niet in verval, maar wordt integendeel steeds sterker.

V

Laat ons nu zien welke de 'streng uitgewerkte nauwkeuri-
ge begrippen en duidelijke differentiëringen' zijn, die de
heer Stroeve ons belooft te geven opdat 'nieuwe metho-
dische taken worden gesteld' aan de politieke economie.

'Wij definiëren de economie', lezen we op blz. 5, 'als de subjectieve
teleologische eenheid van de rationele economische werkzaamheid
of van de bedrijvigheid.'

Dat klinkt 'verschrikkelijk geleerd', maar in werkelijkheid
is het een volkomen inhoudsloos spelen met woorden. De
economie wordt als bedrijvigheid gedefinieerd! Klinkkla-
re onzin... 'Subjective eenheid van de bedrijvigheid' kan
zowel in een droom als in een fantastische roman gestaan.
Daar hij liever niet over het produceren van *materiële*
produkten ('metafysisch materialisme'!) spreekt, heeft de
heer Stroeve een spel met woorden ten beste gegeven,
maar het niet tot een definitie gebracht. Nadat de heer
Stroeve ieder element en kenteken van sociale verhoudin-
gen had geschrapt, 'bedacht' hij, als het ware met opzet,
juist zulk een 'economie' die nooit onderwerp van de *poli-
tieke economie* geweest is en dit ook niet kan zijn.

Verder hebben wij nog zijn vaststelling van 'drie voor-
naamste typen, waarin de economie kan worden in-
gedeeld':

- 1) het totaal van naast elkaar bestaande economieën;
- 2) het stelsel van op elkaar inwerkende economieën, en
- 3) de 'maatschappij-economie' als 'subjectieve teleologi-
sche eenheid'. Tot het eerste type behoren — je zou het
niet willen geloven — economieën, waartussen zomin ver-
keer als wisselwerking bestaat (een poging, de beroemde
Robinson weer tot leven te wekken!); tot het tweede type
behoren zowel de slavernij en de lijfeigenschap als het
kapitalisme en de eenvoudige warenproductie; tot het der-
de type behoort het communisme, dat, 'als het al verwe-
zenlijkt kan worden, in de jezuïetenstaat in Paraguay
werkelijkheid is geworden'. Deze indrukwekkende clas-
sificatie, waarin geen spoor van historische realiteit te vin-
den is, wordt aangevuld met het vaststellen van een on-
derscheid tussen de economische en de maatschappelijke
orde.

De *economische* categorieën, onderricht ons de heer Stroe-
ve, 'zijn de uitdrukking van de economische betrekkin-
gen van ieder willekeurig economisch werkzaam subject
tot de buitenwereld'; de *tusseneconomische* categorieën
'zijn de uitdrukking van de verschijnselen, die het gevolg
zijn van het op elkaar inwerken van autonome econo-

mieën'; de *maatschappelijke* categorieën „komen uit de maatschappelijke ongelijkheid van de op elkaar inwerkende economisch werkzame mensen voort”.

Zo kan dus het economische stelsel van de slavernij, van de lijfeigenschap van het kapitalisme logisch, economisch, historisch van de maatschappelijke ongelijkheid worden losgemaakt!! Precies tot dit resultaat leiden de onbehouden pogingen van de heer Stroewe om nieuwe definities en differentiëringen in te voeren. „Het totaal van de naast elkaar bestaande economieën kan — abstract gezien — verbonden zijn met betrekkingen van gelijkheid en ongelijkheid. Het kan een boerendemocratie of een feodale maatschappij zijn.”

Zo oordeelt onze auteur. Vanuit theoretisch standpunt bezien, zowel vanuit het logische als vanuit het economische en historische, is zijn beschouwing ten hemel schreiende onzin. Doordat hij al wat maar mogelijk is onder het begrip 'het totaal van naast elkaar bestaande economieën' indeelt, laat hij op aanschouwelijke wijze zien hoe inhoudsloos dit begrip is. Zowel de boerendemocratie als het feodalisme en de naast elkaar (in hetzelfde huis, op dezelfde etage van een huis in Petersburg) bestaande huishoudingen — dit alles is een 'totaal van naast elkaar bestaande economieën!! De schrijver is al vergeten dat dit totaal in zijn systeem één van de drie voornaamste typen van de economische ordening moet karakteriseren. De „geleerde” definities en differentiëringen van de heer Stroewe hebben niets om het lijf.

Toch heeft dit onbehouden, smakeloze spel, deze hoon aan de logica en de historie een „betekenis” van een bijzonder soort, en wel die van de burgerlijke vertwijfeling en van „daar maal ik wat om” (indien men het Franse „je m'en fiche” zo weergeven kan). Het wanhopen aan de mogelijkheid de tegenwoordige tijd wetenschappelijk te analyseren, het afstand doen van de wetenschap, het streven maling te hebben aan alle veralgemeningen, zich voor alle „wetten” van de historische ontwikkeling verschuilen, door de bomen het bos niet willen zien — dat is de klassebetekenis van dit in de mode geraakte burgerlijke scepticisme, van deze dode en dodende scholastiek, zoals we die bij de heer Stroewe aantreffen. De „maatschappelijke ongelijkheden *mag men niet* uit de economische orde

verklaren, dat is *onmogelijk* (want dat is voor de bourgeoisie ongewenst) — dat is de „theorie” van de heer Stroewe. De politieke economie mag zich dan al bezighouden met gemeenplaatsen en scholastiek en met de onzinnige jacht op nietige feiten (voorbeelden daarvan volgen nog), de kwestie van de „maatschappelijke ongelijkheden” kan men beter naar het minder gevaarlijke gebied van de sociologisch-juridische beschouwingen afschuiven: daar, op dat gebied, kan men zich van deze onaangename kwesties gemakkelijker „afmaken”.

De economische werkelijkheid toont ons met in het oog springende duidelijkheid de klassenverdeling van de maatschappij als grondslag van de economische orde zowel van het kapitalisme als van het feodalisme. De aandacht van de wetenschap is al vanaf het ontstaan van de politieke economie gericht op de *verklaring* van deze klassenverdeling. De gehele klassieke politieke economie deed een aantal stappen in deze richting, Marx ging nog een stap verder. En de moderne bourgeoisie is zo van deze stap geschrokken, zij is zo door de al te in het oog vallende, al te indringende „wetten” van de moderne economische ontwikkeling verontrust, dat de bourgeois en hun ideologen bereid zijn alle klassieken en alle wetten opzij te zetten, alleen maar om al deze... deze... hoe heten ze ook weer?... maatschappelijke ongelijkheden in het archief van de jurisprudentie op te bergen.

VI

Voor al het waardebegrip zou de heer Stroewe graag in het archief willen opbergen. „De waarde”, schrijft hij, „als iets anders dan de prijs, als iets dat niet daarvan afhankelijk is, als iets dat hem bepaalt, is een fantoom” (96). „De categorie van de objectieve waarde is om zo te zeggen slechts een metafysische verdubbeling van de categorie van de prijs” (97).

De heer Stroewe heeft voor de vernietiging van het socialisme de... radikaalste en gemakkelijkste, maar daardoor ook de oppervlakkigste methode uitgezocht: nl. het volkomen van de hand wijzen van de wetenschap. Het laatlunkende scepticisme van de oververzadigde en ge-

schrokken bourgeois gaat hier tot het nec plus ultra.* Zoals bij Dostojewski een advocaat, die een van roofmoord beschuldigde verdedigt, zo ver durft te gaan om te beweren, dat er zomin roof als moord heeft plaats gehad, evenzo 'weerlegt' de heer Stroewe de waardetheorie van Marx met de eenvoudige verzekering dat de waarde een fantoom is.

'Vandaag de dag behoeft zij' (de theorie van de objectieve waarde) niet eens meer te worden weerlegd; het is voldoende haar weer te geven zoals wij dat hier en in onze „inleiding" hebben gedaan om aan te tonen, dat er voor haar in wetenschappelijke constructies geen plaats is en ook niet kan zijn' (97).

Kan men deze uiterst 'radikale' methode soms anders dan uiterst oppervlakkig noemen? Duizenden jaren achtereen neemt de mensheid een wetmatigheid in het verschijnsel van de ruil waar, spant zij zich in deze te begrijpen en nauwkeuriger te formuleren, controleert zij haar begrip ervan aan de hand van miljoenen en miljarden dagelijkse waarnemingen van het bedrijfsleven — en plotseling wil daar zo'n in de mode gekomen vertegenwoordiger van een in de mode gekomen bezigheid — het verzamelen van citaten (bijna had ik gezegd: het verzamelen van postzegels) — „dit alles annuleren": 'de waarde is een fantoom'. Niet voor niets wordt al sinds lange tijd gezegd dat ook de waarheden van de mathematica fel omstreden zouden worden, wanneer zij de belangen van de mensen (of juist: ter gezegd: de belangen van de klassen in hun strijd) zouden raken. Voor het bestrijden van de onbedwingbare waarheden van de economische wetenschap heeft men niet veel wapentuig nodig. Dan is het b. v. voldoende het zinnetje in te lassen dat de waarde *als iets van de prijs onafhankelijk* is, en alles is volkomen in orde! Wat maakt het uit dat deze inlas absurd is? De prijs is de vorm, waarin de waardewet tot uitdrukking komt. De waarde is de wet van de prijzen, d. w. z. de veralgemeende uitdrukking van het verschijnsel van de prijs. Hier van 'onafhankelijkheid' spreken kan alleen maar een hoon aan het adres van de wetenschap betekenen, die ons op alle gebieden der kennis in de schijnbare chaos

* tot het uiterste. Red.

van de verschijnselen het tot uiting komen van grondwetten aantoon.

Laat ons b.v. de wet van de verandering van de soorten en de vorming van hogere soorten uit lagere nemen. Het zou bijzonder goedkoop zijn de veralgemeningen van de natuurwetenschap, de reeds vastgestelde wetten (die door iedereen erkend worden, niettegenstaande de verbazende hoeveelheid schijnbare tegenstrijdigheden en afwijkingen in de bontheid van de afzonderlijke gevallen), de naspeuringen om ze te verbeteren en aan te vullen, tot fantoom te verklaren. Iemand die op het gebied van de natuurwetenschappen zou zeggen dat de wetten van de natuurverschijnselen een fantoom zijn, zou men of in een krankzinnigengesticht stoppen of eenvoudig uitlechten. Maar wanneer iemand op het gebied van de economische wetenschappen zo stoutmoedig rondspookt... poedennaakt., wordt hij bereidwillig tot professor benoemd, want dan is hij inderdaad volkomen geschikt om de bourgeoiszontjes dom te houden.

'De prijs is een feit. Laten we het zo zeggen: de prijs is het begrip van de werkelijke ruilverhouding tussen de te ruilen goederen, hij is de verwerkelijkte ruilverhouding.

De waarde is een norm. Laten we het zo zeggen: de waarde is het begrip van de ideale of rechtmatige wederkerige betrekking tussen de goederen in het proces van de ruil' (88).

Is dit achteloos, nadrukkelijk onserieus neergezette, laten we het zo zeggen, niet karakteristiek voor de heer Stroewe? De opzettelijk moeizame, met ingewikkelde termen en nieuwe woorden koketterende heer Stroewe gaat plotseeling in de feuilletonstijl over... Het zou ook wel wat moeilijk zijn de waarde als fantoom voor te stellen, zonder in de feuilletonstijl over te gaan.

Wanneer de prijs de 'verwerkelijkte ruilverhouding' is, dan is het wel veroorloofd te vragen: tussen wie bestaat deze verhouding? Toch zeker tussen de economieën die de ruil tot stand brengen. Wanneer deze 'ruilverhouding' niet toevallig als uitzondering voor korte tijd ontstaat, maar zich met bestendige regelmaat, allerwegen en alle dagen herhaalt, dan is het toch wel duidelijk, dat de 'ruilverhouding' het totaal der economieën tot één economisch systeem verbindt; dan is het toch wel duidelijk, dat

er tussen deze economieën een vaste arbeidsdeling bestaat.

En *reeds* storten alle spitsvondigheden van de heer Stroewe over de van de maatschappelijke betrekkingen zogenaamd *scheidbare* 'tussen-economische' betrekkingen als een kaartenhuis in elkaar. De heer Stroewe heeft het begrip van de wareconomie de deur uit gegooit en het stilletjes door het raam weer binnengelaten. Het genoegzaam bekende 'empirisme' van de heer Stroewe bestaat daarin, dat hij alle de bourgeois onaangename veralgemeningen uit de wetenschap verjaagt, terwijl ze toch, om zo te zeggen onofficieel, weer erkend moeten worden.

Wanneer de prijs een ruilverhouding is, dan is het onvermijdelijk dat men het onderscheid begrijpt tussen een eenmaal voorkomende en een voortdurende ruilverhouding, tussen een toevallige en een massaal voorkomende, tussen een ruilverhouding die slechts een ogenblik duurt en één die langere perioden omvat. Indien dit zo is — en het is zonder twijfel zo — gaan we even onvermijdelijk van de toevallige, eenmaal voorkomende ruilverhouding hogerop naar de voortdurende, massale, van de prijs naar de waarde. De poging van de heer Stroewe de waarde als 'rechtmatig' te verklaren, haar overeenkomst te willen toekennen met de ethiek of de leer van de kanonisten enz., stort als een kaartenhuis ineen.

Wanneer de heer Stroewe de beoordeling van de waarde als fantoom 'empirisme' noemt en het streven (dat 'van Aristoteles' tot Marx gaat — blz. 91 —, waarbij ter aanvulling moet worden opgemerkt: dat door de gehele klassieke politieke economie heengaat!) — het streven de *wet* van het tot stand komen en het veranderen van de prijzen te vinden, als 'metafysica' bestempelt, dan volgt hij de methode van de moderne filosofische reactionairen na, die het natuurwetenschappelijke materialisme doorgaans als 'metafysica' aanduiden en een stap in de richting van de religie als 'empirisme'. De *wetten* uit de wetenschap verjagen betekent in werkelijkheid alleen maar *de wetten van de religie binnen willen smokkelen*. De heer Stroewe verbeeldt zich tevergeefs dat hij met zijn 'trucjes' erin zal slagen de mensen dit eenvoudige en onbetwistbare feit te doen vergeten.

VII

Een openlijke strijd met de marxisten is de heer Stroewe zoals wij gezien hebben, uit de weg gegaan door zich eenvoudigweg achter scepticisme te verschuilen. Met des te grotere ijver strooit hij in zijn boek met opmerkingen tegen het marxisme, die erop berekend zijn de onder een groot aantal bij elkaar gescharrelde, uit het verband gelichte citaten verpletterde lezer daarin te verstrikken. Zo komt hij b.v. met een klein citaat uit Saint-Simon,* er wordt een reeks van boeken over Saint-Simon genoemd (dit overschrijven uit Duitse bibliografieën wordt door onze 'geleerde' systematisch bedreven — blijkbaar als de veiligste weg... naar een academische graad), er worden de meest uitvoerige uittreksels uit Renouvier over Saint-Simon gegeven.

En de conclusie?

Die conclusie ziet er als volgt uit: 'Hoe paradoxaal het ook mag klinken, toch is het eenvoudig een onbetwistbaar historisch feit dat de hoogste vorm van het socialisme, het zogenaamde wetenschappelijke socialisme, het kind uit een verbintenis van de revolutionaire met de reactionaire idee is' (51/52). Want de weg naar het wetenschappelijke socialisme loopt via Saint-Simon, en 'Saint-Simon is een leerling zowel van de rationalisten van de 18de eeuw als van de reactionairen aan het eind van de 18de en het begin van de 19de eeuw' (53). 'Men moet zich steeds van het volgende bewust zijn: het historische materialisme is in wezen een uitwas van de reactie tegen de geest van de 18de eeuw. Het is ten eerste een reactie van de organische beschouwing tegen het rationalisme, ten tweede een reactie van het economisme tegen het politicisme. Saint-Simon vertegenwoordigt bovendien in zijn religieuze periode de reactie van het gevoel en van de religie tegen de ideeën van het recht en van de menselijke gerechtigheid' (54/55). En ter bevestiging herhaalt de heer Stroewe nog eens: 'Het marxisme, dat zijn de formules van de Franse

* Saint-Simon, Henri-Claude (1760—1825) — een grote Franse socialist-utopist, die het kapitalistische stelsel aan een felle kritiek onderwierp en optrad met een programma, dat de vervanging van dit stelsel door een samenleving, die op samenwerking berust, voorstelde. *Red.*

theocratische school en van de historische contrarevolutionaire reactie in het algemeen, overgebracht in de taal van het positivisme, atheïsme en radicalisme. Doordat hij de rede overboord wierp, bleef Marx revolutionair en socialist' (55).

Indien Marx in staat was enerzijds de 'geest van de 18de eeuw' in zijn strijd tegen de macht van de feodalen en de geestelijkheid van de Middeleeuwen, en anderzijds het economisme en historisme (en ook de dialکتiek) van de filosofen en historici van het begin van de 19de eeuw in zich op te nemen en verder te ontwikkelen, dan bewijst dit slechts de diepte en de kracht van het marxisme en bevestigt dit slechts de mening van hen die in het marxisme het laatste woord van de wetenschap zien. Dat de leerstelsels van de reactionairen — van de historici en van de filosofen — diepe gedachten over de wetmatigheid en de klassenstrijd in de wisseling van de politieke gebeurtenissen bevatten, daarop heeft Marx steeds met een alle misverstand uitsluitende duidelijkheid gewezen.

De heer Stroewe echter gaat kopje duikelen en verklaart dat het marxisme een uitwas van de reactie is, hoewel hij terzelfder plaatse er aan toevoegt dat niet de paapse Saint-Simon, maar de historicus en econoom Saint-Simon naar het marxisme leidt!!

Het blijkt dus, dat onze auteur met behulp van een flinke frase, zonder ook maar één enkel ernstig woord te zeggen over de verworvenheden die Saint-Simon de maatschappijwetenschap na de rationalisten van de 18de eeuw en voor Marx gebracht heeft, met één sprong de hele maatschappijwetenschap eenvoudig overslaat.

Aangezien deze wetenschap in de eerste plaats door de klassieke economen werd opgebouwd die de waardewet en de fundamentele verdeling van de maatschappij in klassen ontdekten; aangezien deze wetenschap, aanknappend bij de klassieke economen, door de rationalisten van de 18de eeuw in de strijd tegen het feodalisme en de geestelijkheid verder verrijkt werd; aangezien de historici en filosofen van het begin van de 19de eeuw, in weerwil van hun reactionaire inzichten, deze wetenschap vooruitgebracht hebben doordat zij op het vraagstuk van de klassenstrijd nog meer licht geworpen hebben, de dialectische methode verder ontwikkelden en deze op het maatschap-

pelijke leven toepasten of begonnen toe te passen: daarom is het marxisme, dat juist op deze weg een aantal reusachtige stappen voorwaarts gedaan heeft, de hoogste ont-plooiing van de gehele historische, economische en filosofische wetenschap van Europa. Dat is de logische gevolgtrekking. Bij de heer Stroewe echter luidt de gevolgtrekking: daarom is het de moeite niet waard het marxisme zelfs maar te weerleggen, is het de moeite niet waard ook maar te spreken van de waardewetten en dergelijke, is het marxisme een uitwas van de reactie! Gelooft de heer Stroewe werkelijk door zulke platvloerse methoden zijn toehoorders te kunnen beetnemen en zijn obscurantisme te kunnen verbergen?

VIII

De geleerde verhandeling van de heer Stroewe zou vanzelfsprekend geen geleerde verhandeling tot het verkrijgen van een academische graad zijn, als daarin niet de onmogelijkheid van het socialisme 'bewezen' werd.

Men zal dit wellicht als overdreven beschouwen. In een werk dat aan het vraagstuk van de prijs en van de economie, is gewijd, de onmogelijkheid van het socialisme willen 'bewijzen', zonder ook maar de geringste aanstalten te maken om de historische tendensen van het kapitalisme te bestuderen?

O, voor de heer Stroewe is dat heel, heel eenvoudig! Luister maar:

'Als eindresultaat zweeft het economische liberalisme de op het beginsel van het doorzetten van de „natuurlijke wet” zich voltrekende volledige overeenstemming van het rationele en het rechtmatige met het natuurlijke en noodzakelijke in het maatschappelijk-economische proces, het volledige rationaliseren daarvan, voor ogen... Het socialisme in zijn volmaaktste vorm van het historische of het zogenaamde wetenschappelijke socialisme, dat de „natuurlijke wet” ontkent, deelt tevens deze grondgedachte van het economische liberalisme. Het neemt eveneens aan dat een harmonie tussen de rationele constructie en de natuurlijke loop der dingen, dat een volledige rationalisering van het maatschappelijk-economische proces mogelijk is' (blz. 58).

Nog enkele geringschattende frasen over dit 'geloof' (blz. 59) en dan de eindconclusie van de ernstige wetenschap (blz. 60) 7de gedeelte van het 2de hoofdstuk van de

eerste afdeling in het eerste deel van het 'werk' van de heer Stroewe:

„Wanneer het wetenschappelijk-empirische onderzoek het socialis-
tische en het liberale ideaal met de werkelijke wereld confronteert,
zal het erkennen, dat voor hem het in deze idealen besloten geloof
niet kan bestaan. In formeel opzicht zijn deze beide idealen in
gelijke mate niet te verwezenlijken en in gelijke mate utopisch.”

Waarachtig, men vertrouwt zijn ogen niet als men zulke
dingen leest. Op zulk een trap van krachteloosheid, ver-
val en prostitutie is de tegenwoordige professorale we-
tenschap aangeland! De heer Stroewe weet heel goed,
dat het wetenschappelijke socialisme op het feit berust,
dat het kapitalisme de produktie vermaatschappelijkt.
Dit feit wordt door een verbazend aantal verschijnselen
bewezen die in de hele wereld kunnen worden waarge-
nomen. Wat de mate en de snelheid van de ontwikkeling
van deze verschijnselen aangaat, daarover is een rijkdom
aan 'empirisch' materiaal voorhanden.

Onze geleerde echter, die het vraagstuk van de vermaat-
schappelijking van de produktie omzeilt en bij zijn 'we-
tenschappelijk-empirisch onderzoek' geen enkel gebied
van talrijke feiten aanroert, verklaart het vraagstuk als
wetenschappelijk opgelost op grond van een paar holle
frasen over liberalisme en rationalisme!

Het is niet waar dat het liberalisme de volledige ratio-
nalisatie voor ogen zweeft. Het is niet waar dat het marx-
isme de 'natuurlijke wet' ontkent. Onwaar en waarde-
loos is trouwens de hele frase over het 'volledige rationa-
lisme' — het is alles niet meer dan jammerlijk geklets en
en goedkoop gespeel met woorden met slechts één doel:
het door het wetenschappelijke socialisme duidelijk en
exact gestelde vraagstuk te omzeilen en de studerende
jeugd met veel drukte en geschreeuw te verdoven om de
gedachte ingang te doen vinden dat het socialisme onmo-
gelijk is.

IX

Een zeer groot deel van het werk van de heer Stroewe,
veel meer dan de helft, is gewijd aan de 'studies en het
materiaal inzake de historische fenomenologie van de
prijs'.

Hier toch had onze vurige aanhanger van het 'consequen-
te empirisme', die de waarde als fantoom kenmerkt en
de prijzen als feit bestudeert, kunnen laten zien wat hij
waard was!

De statistiek van de prijzen maakt de laatste jaren ge-
weldige vooruitgang. In alle landen heeft men zeer veel
materiaal verzameld. Er bestaat een hele reeks van wer-
ken over de geschiedenis van de prijzen. Wanneer onze
nauwgezette geleerde zich niet eens kan verwaardigen de
waardetheorie van Marx te weerleggen, waarom zou hij
dan niet op zijn minst een paar fundamentele vraagstuk-
ken van deze theorie met behulp van 'empirisch' materiaal
uit de geschiedenis en de statistiek van de prijzen gron-
dig analyseren? Men kan duizenderlei waren en honder-
den hoofdstukken of perioden uit de geschiedenis van
hun prijzen vinden, waar de invloed van welke bijkomsti-
ge factoren ook uitgeschakeld kan worden — uitgezon-
derd de 'factor' van de arbeid — en waar over de hoeveel-
heid arbeid die aan de vervaardiging van een in aan-
merking komende soort waren besteed is nauwkeurige
gegevens bestaan. Waarom zou onze aanhanger van het
'consequente empirisme' bij het 'wetenschappelijke on-
derzoek' inzake de prijs in de afdeling 'Historische fen-
omenologie van de prijs' deze gegevens niet willen aan-
roeren?

Waarom niet? Vanzelfsprekend omdat de heer Stroewe
de hopeloosheid van zijn positie, de onmogelijkheid de
theorie van de objectieve arbeidswaarde te weerleggen,
heeft ingezien en instictief de noodzaak heeft gevoeld
ieder wetenschappelijk onderzoek ijlings uit de weg te
gaan.

De honderden bladzijden van het werk van de heer Stro-
ewe die gewijd zijn aan de 'studies en het materiaal in-
zake de historische fenomenologie van de prijs', moeten
als een bijzonder opmerkelijk voorbeeld worden beschouwd
van de wijze waarop de tegenwoordige burgerlijke
geleerden de wetenschap uit de weg gaan. En er staat
me zo het een en ander in! Opmerkingen over de aan-
normen gebonden en de vrije prijs; enkele waarnemingen
over de Polynesiërs; citaten uit het reglement betreffen-
de de handel op de markt, uitgevaardigd (geleerdheid!
geleerdheid!) door koning Andrianampoinimerina, 178?-

1810, die Madagascar tot een eenheid maakte; enkele artikelen uit de wet van de Babylonische koning Hammoerabi (tijdperk van ongeveer 2100 jaar vóór onze jaartelling) betreffende het loon van de arts voor een operatie; enige citaten hoofdzakelijk Latijnse, uitermate geleerde, over de tarifiering van de koopprijs van vrouwen in het Germaanse volksrecht; de vertaling van zeven artikelen over het handelsrecht uit de werken van de heilige Indische rechtsgeleerden Manu en Yajñavalkya*; de bescherming van de koper in het Romeinse recht enzovoorts tot aan de Helleense voorbeelden voor het van politieke wege reguleren der prijzen in Rome en tot de kerstening van het Romeinse politierecht in de wetgeving van de Karolingers toe.

Het is te verwachten, dat de heer W. P. Rjaboesjinski, die het werk van de heer Stroewe heeft uitgegeven, zijn roem als maecenas en de roem van de heer Stroewe als ernstige geleerde onsterfelijk zal maken door nog tegen de tweehonderd delen studies en materiaal betreffende de historische methodologie van de prijs uit te geven, nu b.v. een beschrijving van de markten aller tijden en volkeren met illustraties in de tekst en aantekeningen van de heer Stroewe, bij elkaar gescharreld uit de beste Duitse bibliografieën. Het consequente empirisme zal triomferen, de fantomen van de verschillende 'wetten' van de politieke economie echter zullen als rook vervluchtigen.

X

In het oude Rusland van voor de revolutie heerste een verdeling van de geleerden in twee grote kampen: zij die zich naar de regering richtten en de onafhankelijken; waarbij men onder de eerstgenoemden direct koopbare scribenten en auteurs van werken op bestelling verstond. Deze grove indeling, die met patriarchale, half-Aziatische verhoudingen in overeenstemming is, is zonder twijfel

* De heer S. F. Oldenburg schreef naar aanleiding van een hem door de heer Stroewe gestelde vraag het beminnelijke antwoord dat 'de wetboeken wat betreft de door u (de heer Stroewe) aangeroerde vraagstukken klaarblijkelijk het leven getrouw weerspiegelen' (noot 51 b in gedeelte 8 van onderafdeling II van het 2de hoofdstuk van de 11de afdeling in het eerste deel van het werk van de heer Stroewe).

fel verouderd en behoort in het archief te worden opgeborgen. Rusland is bezig snel Europees te worden. Onze bourgeoisie is bijna geheel rijp en in menig opzicht zelfs overrijp geworden. Haar geleerden zijn 'onafhankelijk' van de regering, zij zijn geenszins in staat op bestelling te schrijven, zij bestuderen de problemen ernstig en nauwgezet vanuit het standpunt en met de methoden die naar hun oprechte en eerlijke overtuiging stroken met de belangen van de 'leiders' van onze handel en industrie van het soort van de heer W. P. Rjaboesjinski. In de tegenwoordige tijd, nu alles zulk een voortgang gemaakt heeft, de reputatie van een degelijke geleerde verwerven en een officiële erkenning van zijn werk krijgen, betekent dat men de onmogelijkheid van het socialisme aantoonde met behulp van een stuk of wat van Kant afgeleide definities; betekent dat men het marxisme vernietigt door de lezers en toehoorders duidelijk te maken dat het niet eens de moeite waard is het te weerleggen en door naar duizenden namen en titels van werken van Europese professoren te verwijzen; het betekent zonder meer dat men alle wetenschappelijke wetten overboord gooit om plaats in te ruimen voor religieuze wetten; het betekent dat men bergen hooggeleerde rommel en afval opeenhoopt om er de studerende jeugd mee vol te stoppen. Indien dit alles veel lomper uitvalt dan bij de burgerlijke geleerden van Duitsland, dan is daarmee niets gezegd. Men moet toch de omstandigheid naar waarde weten te schatten dat Rusland in ieder geval uiteindelijk de weg van het Europees worden heeft ingeslagen.

Gepubliceerd in maart 1914
in het tijdschrift „Sowremenny Mir” nr. 3.
Ondertekening: W. Iljin.

De uitgeverij PROGRES stelt het zeer op prijs Uw oordeel over de
vertaling, de verzorging en de technische uitvoering van dit boek,
alsook Uw verdere wensen te vernemen. Ons adres is:
ZOEBOVSKI BOULEVARD 21 — MOSKOU USSR

